

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 52/2021-72

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duřu a zo sudcov Ladislava Duditřa (sudca spravodajca) a Miroslava Duriřa v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátkou Mgr. Gabrielou Novákovou, A. H. Škultétyho 5, Veľký Krtíš, proti uzneseniu Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 11 CoP 40/2020-471 z 23. októbra 2020 za účasti zúčastnených osôb maloletej [REDAKOVANÉ], zastúpenej Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Banská Bystrica, a [REDAKOVANÉ], zastúpeného ŠKODA LEGAL s. r. o., Jarabinková 2C, Bratislava, IČO 47 244 259, v mene ktorej koná advokátka a konateľka JUDr. Ing. Veronika Puřkár Škodová, PhD., takto

rozhodol:

Ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 28. decembra 2020 domáhala vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) č. k. 11 CoP 40/2020-471 z 23. októbra 2020 (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd odložil vykonateľnosť napadnutého uznesenia do právoplatnosti rozhodnutia o ústavnej sťažnosti, zároveň žiadala napadnuté uznesenie krajského súdu zrušiť.

2. Uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 52/2021-30 z 26. januára 2021 bola ústavná sťažnosť prijatá na ďalšie konanie v celom rozsahu, návrhu na odklad vykonateľnosti nebolo vyhovené a ústavný súd ustanovil maloletej [REDAKOVANÉ] (ďalej

len „maloletá“), za kolízneho opatrovníka Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Banská Bystrica (ďalej len „kolízny opatrovník“).

3. Z ústavnej sťažnosti, napadnutého uznesenia, predloženého spisového materiálu a priložených príloh vyplýva nasledujúci stav vecí:

4. Rozhodovanie všeobecných súdov o nariadení neodkladného opatrenia bolo iniciované otcom maloletej [REDAKOVANÉ] (ďalej len „otec maloletej“), ktorý sa návrhom z 8. septembra 2020 domáhal nariadenia neodkladného opatrenia z dôvodu, že sťažovateľka ako matka maloletej bez jeho súhlasu zmenila adresu jej trvalého pobytu z mesta [REDAKOVANÉ] do mesta [REDAKOVANÉ] bez jeho súhlasu prihlásila maloletú do materskej školy a zmenila aj jej obvodného lekára, preto žiadal Okresný súd Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“), aby sa aj matka podieľala na realizácii styku maloletej s ním tak, že by si po ukončení styku maloletú prevzala matka z bydliska otca. Podaním zo 16. septembra 2020 otec svoj návrh doplnil s tým, že od 12. septembra 2020 nedochádza k realizácii styku medzi ním a maloletou, matka nerešpektuje aktuálne súdom nariadené predbežné opatrenie č. k. 37 P 54/2020-67 z 11. júna 2020. Vzhľadom na uvedené požiadal o zmenu výchovného prostredia, žiadal aj o úpravu výživného vzhľadom na to, že cestovaním do [REDAKOVANÉ] mu neúmerne vzrástli náklady na stretávanie sa s maloletou. Pred rozhodnutím si okresný súd vyžiadal správu opatrovníka maloletej týkajúcu sa šetrenia podmienok na strane otca, ako aj na strane matky, pričom u oboch neboli zistené nedostatky v rámci podmienok vytvorených pre starostlivosť o maloletú.

5. Uznesením okresného súdu č. k. 37 P 54/2020-188 z 24. septembra 2020 bola sťažovateľka zaviazaná odovzdať maloletú dočasne do osobnej starostlivosti otca maloletej a bol upravený styk sťažovateľky s maloletou tak, že sťažovateľka je oprávnená stretávať sa s maloletou každý párny týždeň v kalendárnom roku od piatka od 16.30 h do nedele do 19.00 h.

6. Zmenu pomerov okresný súd videl v skutočnosti, že matka bez súhlasu otca vyňala maloletú z jej doterajšieho sociálneho a rodinného zázemia a zmenila jej trvalé bydlisko, čím sa sťažil kontakt maloletej s otcom. Súd považoval konanie matky za účelové, v rozpore so záujmami maloletej, ktoré môže mať za následok oslabenie vzájomného vzťahu maloletej s otcom. Okresný súd s poukazom na § 25 ods. 4 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“) a § 367 ods. 1 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CMP“) nariadil odovzdať maloletú do starostlivosti otca, čím sledoval obnovenie pôvodného stavu pred svojvoľným premiestnením maloletej matkou. Ďalej uviedol, že maloletá žila od svojich 9 mesiacov spoločne s rodičmi v [REDAKOVANÉ], následne po rozdelení rodičov u oboch rodičov, ktorí mali vytvorené vhodné podmienky na starostlivosť a výchovu o maloletú. Okresný súd upravil aj styk matky s maloletou.

7. Sťažovateľka v odvolaní proti neodkladnému opatreniu nariadenému súdom prvej inštancie namietala, že maloletá nemá u otca vytvorené žiadne sociálne ani rodinné zázemie. K vzťahu maloletej k otcovi uviedla, že sa ho bojí, prejavuje sa u nej strach, že otec ju po realizovaní stretávania nevráti matke. Krajský súd napadnutým uznesením potvrdil výrok okresného súdu o odovzdaní maloletej do osobnej starostlivosti otca a rozšíril interval stretávania maloletej so sťažovateľkou.

8. V dôvodoch uznesenia konajúci súd opakovane poukázal na zmenu pomerov spočívajúcu v svojoľnom premiestnení maloletej matkou do mesta ■■■ bez súhlasu otca. Odvolací súd doplnil, že potreba neodkladnej úpravy pomerov vyplývala z doterajšieho správania oboch rodičov maloletej, ich vzájomných nezhôd a konfliktov a bolo nutné stabilizovať výchovné prostredie maloletej, navrátiť ju do jej pôvodného miesta bydliska, rešpektovať právo maloletej na výchovu oboch rodičov, nielen matky, keďže dieťa nebolo zverené ani do jej osobnej starostlivosti. Sťažovateľka správnosť svojho rozhodnutia zmeniť adresu trvalého pobytu maloletej odôvodňovala tým, že toto prostredie jej je známe, dlhodobo tam sťažovateľka s otcom maloletej žili, k čomu krajský súd uviedol, že v tom čase mala maloletá 1 a pol roka, v súčasnosti už má tri roky. Ďalej skonštatoval, že súd prvej inštancie síce v svojom rozhodnutí poukázal aj na § 25 ods. 4 zákona o rodine, avšak z odôvodnenia tohto rozhodnutia vyplýva, že toto ustanovenie neaplikoval. Prípadné marenie styku nebolo dôvodom, prečo došlo k zmene výchovného prostredia maloletej.

9. Krajský súd ďalej poukázal na existenciu výraznej nerovnováhy medzi rodičmi v starostlivosti o dieťa, ktorá nie je odôvodnená dostatočne silným legitímnym záujmom, ktorý by bol spôsobilý uvedené zdôvodniť. Je to iba matka, ktorá rozhoduje v nie bežných veciach starostlivosti o maloletú bez participácie otca. K okolnostiam veku maloletej uviedol, že je súdu známy. Nepovažoval za preukázané, že by sa otec nebol schopný o maloletú postarať, maloletá ho pozná, má k nemu pozitívny citový vzťah, súd nespochybňuje dôležitosť úlohy matky v živote maloletej, ale poukazuje aj na dôležitosť roly otca.

10. Odvolací súd zdôraznil, že matka svojoľne rozhodla o zmene výchovného prostredia maloletej, čo si vyžiadalo zásah zo strany súdu. Rozhodnutím súdu sa dieťa vráti do svojho pôvodného bydliska, v ktorom vyrastalo: *„Odvolací súd ešte raz vysvetľuje, že rozhodnutím súdu prvej inštancie nebolo maloleté dieťa odňaté zo starostlivosti matky, naopak bolo vrátené do svojho prirodzeného a pôvodného prostredia, s ktorým bolo zžité, ktoré sa rozhodla matka opustiť.“* Odovzdanie maloletej otcovi odôvodnil potrebou jej návratu do pôvodného rodinného a sociálneho prostredia, z ktorého bola vyňatá z dôvodov nespočívajúcich na jej strane: *„Tento záujem vzhľadom na to, že jej matka toto prostredie opustila, je aktuálne možné docieľiť iba dočasným odovzdaním maloletej do osobnej starostlivosti otca.“*

11. Ďalej krajský súd uviedol, že podmienky pre zabezpečenie starostlivosti o dieťa sú prítomné u oboch rodičov. Uvedomujúc si dôležitosť stability a predvídateľnosti v dennom režime maloletej, krajský súd poukázal, že je úlohou oboch rodičov pomôcť maloletej vyrovnáť sa so zmenami: *„Súčasťou tejto pomoci môže byť napr. aj opätovné prenesenie bydliska matky do miesta bydliska dieťaťa napriek tomu, že nastúpila do práce v inom okrese. Odvolací súd zdôrazňuje, že ide o dočasnú úpravu osobnej starostlivosti k maloletej ■■■, potreba úpravy ktorej bola vyvolaná doterajším správaním obidvoch jej rodičov.“* V závere vyjadril apel na rodičov, aby dieťaťu pomohli vyrovnáť sa so situáciou ich rozchodu a hľadali spoločné riešenia aj za súčinnosti odborníkov. Opätovne odvolací súd zdôraznil, že ide o rozhodnutie dočasnej povahy a môže byť zmenené aj pred rozhodnutím súdu vo veci samej. V záujme zachovania čo najširšieho kontaktu maloletej s matkou rozšíril styk matky s maloletou na tri víkendy v mesiaci od štvrtka 16.30 h do nedele 19.00 h.

II. Argumentácia sťažovateľky

12. Proti napadnutému uzneseniu krajského súdu v už špecifikovanom rozsahu podala sťažovateľka túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje:

a) Napadnuté uznesenie krajského súdu neobsahuje dostatočné zdôvodnenie prihliadnutia na najlepší záujem maloletej. Odvolací súd dôkladne nezdôvodnil, prečo vidí najlepší záujem maloletej v odlúčení trojročného dieťaťa od jeho matky, ktorá je v danom veku stredobodom jeho záujmu, a v zmene jej doterajšieho bydliska. Sťažovateľka uvádza, že odovzdanie maloletej do osobnej starostlivosti otca neodporučil ani kolízny opatrovník, ktorý v priloženej správe uviedol, že „*šetrením neboli zistené u matky žiadne nedostatky*“. Z napadnutého rozhodnutia krajského súdu nie je zrejmé, z akého dôvodu videl existenciu naliehavej potreby úpravy pomerov. Uviedla, že pod pojmom obvyklý pobyt dieťaťa sa rozumie miesto, kde má dieťa stredobod svojho života, pričom s prihliadnutím na vek maloletej je stredobodom jej života práve sťažovateľka ako referenčná osoba starajúca sa o maloletú.

b) Podľa názoru sťažovateľky je napadnuté uznesenie vydané bez zákonného podkladu, keď nie je zrejmé, na základe akého ustanovenia Civilného mimosporového poriadku bolo rozhodnutie vydané, a rovnako v ňom absentuje hmotnoprávny základ, pretože § 25 ods. 4 zákona o rodine neumožňuje upravovať pomery neodkladným opatrením, ale len rozhodnutím vo veci samej po vykonaní dokazovania.

c) Sťažovateľka uzatvára, že je nenáležité pristúpiť k odobratiu dieťaťa matke prostredníctvom inštitútu dočasného opatrenia len na základe jednostranných vyjadrení otca maloletej bez vykonania dokazovania vo veci samej.

d) Poukazuje na rozhodnutia súdov oboch inštancií, ktoré podľa jej názoru porušujú princíp právnej istoty a princíp predvídateľnosti súdnych rozhodnutí, pretože predmetný všeobecný súd pri totožnom personálnom obsadení ani raz nevydal podobné neodkladné opatrenie v skutkovo obdobných prípadoch: „*Diametrálne odlišná rozhodovacia činnosť všeobecného súdu o tej istej právnej otázke za rovnakej alebo analogickej skutkovej situácie, pokiaľ ju nemožno objektívne a rozumne odôvodniť, tak ako je to aj v danej veci, porušuje princíp právnej istoty, ktorý je obsahovou súčasťou základného práva na súdnu ochranu.*“ Uvedený záver vyplýva aj z rozhodovacej činnosti ústavného súdu, na ktorú sťažovateľka poukazuje (PL. ÚS 36/95, I. ÚS 87/93, PL. ÚS 16/95, II. ÚS 80/99, PL. ÚS 21/00, PL. ÚS 6/04, III. ÚS 328/05).

13. Sťažovateľka, uvedomujúc si zdržanlivosť ústavného súdu pri preskúvaní ústavných sťažností, v ktorých sťažovatelia namietajú porušenie svojich práv neodkladným opatrením, uvádza, že v danom prípade napadnuté uznesenie krajského súdu predstavuje taký procesný excés, ktorý zakladá zjavný rozpor s princípmi spravodlivého procesu. Aj konanie o vydanie neodkladného opatrenia musí mať svoj zákonný podklad a „*nemôže byť prejavom svojvôle, teda musí byť primeraným spôsobom odôvodnené (IV. ÚS 136/2014)*“.

14. Podľa mienky sťažovateľky krajský súd vydaním nezákonného a nedostatočne zdôvodneného uznesenia, ktorým nebol sledovaný najlepší záujem dieťaťa, porušil jej základné práva uvedené v bode 1 odôvodnenia tohto nálezu.

III.

Vyjadrenie krajského súdu, zúčastnenej osoby, kolízneho opatrovníka a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie krajského súdu:

15. Krajský súd vo vyjadrení zhrnul doterajší priebeh konania, z čoho usúdil, že napadnuté uznesenie krajského súdu je odôvodnené vyčerpávajúcim spôsobom a sleduje najlepší záujem maloletej, konajúce súdy odôvodnili aj existenciu potreby neodkladnej úpravy pomerov spočívajúcej v zmene bydliska maloletej. K tvrdenej absencii zákonného podkladu uviedol, že napadnuté uznesenie krajského súdu v spojení s uznesením okresného súdu bolo vydané na podklade § 325 ods. 1 v spojení s § 367 ods. 1 CMP. Uviedol, že okolnosti súvisiace s potrebou dočasnej úpravy pomerov spočívajú aj v konaní samotnej matky, ktorá bez súhlasu otca vyňala maloletú z jej doterajšieho sociálneho a rodinného zázemia, zmenila jej bydlisko v rámci iného okresu a nerešpektovala právo styku otca s maloletou. Poukázal aj na závery rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 136/2014, zdôrazňujúc dočasnú charakteru inštitútu predbežného, resp. v tomto prípade neodkladného opatrenia a možnosti jeho zrušenia v rámci konania pred všeobecným súdom. Navrhol, aby ústavný súd nevyslovil porušenie označených základných práv sťažovateľky a vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

16. Otec maloletej ako zúčastnená osoba vyjadril presvedčenie, že napadnuté uznesenie vychádzalo z najlepšieho záujmu maloletej, keďže je toho názoru, že on je tým rodičom, ktorý bude lepšie zabezpečovať pravidelné stretávanie sa sťažovateľky s maloletou. Sťažovateľka podľa jeho názoru na maloletú negatívne vplýva a pri jej výchove nemá na zreteli jej najlepší záujem. Ďalej uvádza, že obvyklý pobyt nie je daný bydliskom referenčného rodiča, ako to uvádza sťažovateľka, ale na základe napadnutého uznesenia bola maloletá zverená do dočasnej osobnej starostlivosti otca, preto je to on, kto môže rozhodovať vo veciach maloletej. Obvyklý pobyt mala maloletá v [REDACTED], lebo tam dosiaľ žila, a tento by mal ostať zachovaný z dôvodu, že „tam sa nachádza rodič, ktorý sa o maloletú na základe právoplatného súdneho rozhodnutia má starať na dennej báze, čo však vzhľadom na konanie sťažovateľky nie je možné.“

17. K podstate podanej ústavnej sťažnosti uviedol, že napadnuté uznesenie krajského súdu, ako aj uznesenie súdu prvej inštancie sú vydané v medziach zákona s ohľadom na najlepší záujem maloletej a netrpia vadou nedostatočného odôvodnenia. K porušeniu právnej istoty uviedol, že keďže obe rozhodnutie súdov nižších stupňov sú odrazom zohľadnenia najlepšieho záujmu dieťaťa, nemožno uvažovať o porušení právnej istoty sťažovateľky.

18. Z uvedených dôvodov hodnotí podanú ústavnú sťažnosť ako nedôvodnú.

III.3. Vyjadrenie kolízneho opatrovníka:

19. Ústavný súd vyzval na podanie vyjadrenia k veci samej aj kolízneho opatrovníka ako zástupcu maloletej, ktorá má v konaní rovnako postavenie zúčastnenej osoby. Výzva na podanie vyjadrenia bola doručená 28. januára 2021, kolízny opatrovník sa k podanej ústavnej sťažnosti nevyjadril.

III.4 Replika sťažovateľky:

20. Sťažovateľka vo svojej replike uviedla:

- a) nesúhlasí s posúdením obvyklého pobytu maloletej v meste [REDAKOVANÉ], tento záver súdu nebol riadne odôvodnený, otec maloletej bol s presťahovaním z [REDAKOVANÉ] do [REDAKOVANÉ] uzrozmeneý, o čom svedčil aj jeho návrh z 8. septembra 2020 na vydanie neodkladného opatrenia na účely úpravy styku tak, aby zohľadňoval zmenu bydliska matky,
- b) poukázala na podanú ústavnú sťažnosť a skutočnosti už v nej uvedené, zotrvala na podanom návrhu,
- c) medzičasom na návrh sťažovateľky okresný súd uznesením č. k. 37 P 54/2020 zo 4. februára 2021 nariadil neodkladné opatrenie, ktorým bolo zrušené napadnuté uznesenie krajského súdu a upravený styk otca s maloletou na Referáte poradensko-psychologických služieb Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Banská Bystrica, uvedené uznesenie napadol otec odvolaním, preto nie je právoplatné. Sťažovateľka poukázala na to, že styk otca s maloletou v súčasnosti prebieha v zmysle predmetného uznesenia okresného súdu.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

21. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu okresného súdu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto pristúpil k posúdeniu veci samej.

22. Podstata námietok sťažovateľky v súvislosti s tvrdným porušením jej základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie je založená na argumentácii o nesprávnom právnom posúdení a nedostatočnom odôvodnení napadnutého uznesenia krajského súdu, ktorým súd nariadil matke odovzdať maloletú do osobnej starostlivosti otca, čím podľa jej mienky nebol zohľadnený najlepší záujem maloletej s prihliadnutím na jej vek (3 roky) a do popredia bol daný záujem otca maloletej.

23. Ústavný súd k vzťahu medzi čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07). Ústavný súd teda skúmal, či sa krajský súd odchyľil od prípustného výkladu aplikovaných právnych noriem.

24. Pre posúdenie ústavnej udržateľnosti napadnutého uznesenia je podstatné, či sa krajský súd vysporiadal s tvrdeniami a námietkami sťažovateľky udržateľným spôsobom a poskytol odôvodnenie svojich záverov, majúť na mysli charakter konania o vydanie neodkladného opatrenia ako osobitného procesného postupu, v ktorom sa kladie dôraz na rýchlosť rozhodovania, v zásade sa vo veci nevykonáva dokazovanie a pre jeho vydanie je podstatným samotný návrh navrhovateľa, v ktorom je potrebné osvedčiť potrebu neodkladnej úpravy pomerov (IV. ÚS 84/2021).

25. Súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo strany konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu. Všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené stranou konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných stranami konania, a preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo strany konania na súdnu ochranu, resp. spravodlivý proces (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04, IV. ÚS 167/2020).

26. V zmysle § 367 ods. 1 CMP neodkladným opatrením môže súd nariadiť, aby ten, kto má maloletého pri sebe, maloletého odovzdal do starostlivosti toho, koho označí súd, alebo do striedavej osobnej starostlivosti.

27. Vzhľadom na námietky prezentované v ústavnej sťažnosti bolo úlohou ústavného súdu zhodnotiť, či konajúce sudy dôsledne odôvodnili potrebu neodkladnej úpravy pomerov rodičov a maloletej odovzdaním dieťaťa do osobnej starostlivosti otca.

28. Pre toto posúdenie považuje ústavný súd zo skutkového hľadiska za významné, že otec maloletej sa návrhom na vydanie neodkladného opatrenia domáhal riešenia situácie, ktorá vznikla premiestnením maloletej bez jeho súhlasu, a následne návrh doplnil o tvrdenia, že matka mu bráni v styku s maloletou, preto žiadal o zmenu výchovného prostredia maloletej. Z predloženého spisového materiálu ďalej vyplynulo, že sťažovateľka odovzdala dieťa otcovi 27. septembra 2020 v rámci realizácie jeho práva na styk s maloletou. Následne bolo otcovi doručené uznesenie okresného súdu č. k. 37 P 54/2020-188 z 24. septembra 2020, ktorým bola sťažovateľka zaviazaná odovzdať maloletú dočasne do osobnej starostlivosti otca maloletej, preto otec maloletú sťažovateľke už nevrátil, ale prevzal ju do osobnej starostlivosti. Dňa 2. októbra 2020 otec odovzdal maloletú matke na účely realizácie práva styku matky s maloletou.

29. Sťažovateľka svoje konanie v podanom odvolaní obhajovala tým, že „... *nemala možnosť maloletej vysvetliť jej náhly odchod z domácnosti matky, pripraviť ju mentálne na vzniknutú situáciu, poskytnúť jej obľúbené hračky a veci, na ktoré je zvyknutá a vytvárajú v nej pocit istoty a bezpečia. Konaním otca bola maloletá od matky náhle odlúčená a uvedená do omylu. Nebola na túto novú situáciu pripravená.*“. Ďalej namietala, že súd nesprávne vyhodnotil otcovou tvrdenú skutočnosť, že sa styk nerealizuje, pretože dieťa otcovi odovzdala dobrovoľne 27. septembra 2020.

30. Je možné ustáliť, že otec pôvodne svojím návrhom mal záujem riešiť situáciu premiestnenia dieťaťa a realizáciu jeho práva styku. Neskôr, argumentujúc bránením sťažovateľky v jeho styku s maloletou, požiadal o zmenu výchovného prostredia. Všeobecné sudy existenciu potreby neodkladnej úpravy pomerov zdôvodnili tým, že matka bez súhlasu otca, ktorého rodičovské práva neboli obmedzené, zmenila miesto trvalého pobytu maloletej, prihlásila ju v mieste nového trvalého pobytu do materskej škôlky a zmenila jej obvodného lekára. Oba sudy naznačili, že odovzdaním dieťaťa do osobnej starostlivosti otca malo dôjsť k obnove pôvodného stavu a k stabilizácii pomerov maloletej, čím sa sledoval najlepší záujem dieťaťa. S týmto záverom všeobecných súdov sa ústavný súd nestotožňuje, keďže nezodpovedá skutkovým okolnostiam, z ktorých rozhodnutia vychádzali.

31. Z rozhodnutí súdov oboch inšancií vyplýva, že rodičia spolu s maloletou žili istý čas v [REDAKOVANÉ] a neskôr sa presťahovali do [REDAKOVANÉ]. V januári 2020 počas pobytu v [REDAKOVANÉ] sa otec dieťaťa odsťahoval zo spoločnej domácnosti. S maloletou sa stýkal buď v priestoroch bytu, kde mali s matkou pôvodne spoločnú domácnosť, neskôr si zabezpečil vlastné ubytovanie, kde vytvoril miesto aj pre maloletú. Od odchodu otca zo spoločnej domácnosti fakticky zabezpečovala osobnú starostlivosť o maloletú sťažovateľka, otec realizoval svoje právo stretávať sa s maloletou. Posledná úprava pomerov rodičov k maloletej (pred vydaním napadnutého uznesenia) bola daná uznesením č. k. 37 P 54/2020-67 z 11. júna 2020, ktorým súd určil vyživovaciu povinnosť otcovi a upravil jeho styk s maloletou na každý párny týždeň v roku v pondelok, stredu a piatok v čase od 15.00 h do 18.30 h a každý nepárny týždeň v roku v stredu od 15.00 h do 18.30 h a každý nepárny týždeň v roku od soboty od 15.00 h do nedele do 18.30 h, teda rozsah styku zahŕňal jednak stretávanie sa s otcom, ako aj prespávanie u neho, avšak to iba 2-krát do mesiaca. V období od januára do septembra 2020 tak osobnú starostlivosť o maloletú zabezpečovala v prevažnej miere matka maloletej a otec realizoval právo stretávania sa s maloletou. V septembri 2020 sa sťažovateľka presťahovala s maloletou z [REDAKOVANÉ] do [REDAKOVANÉ] bez súhlasu otca.

32. Napadnutým uznesením krajského súdu sa malo docieľiť, aby sa maloletá vrátila späť do mesta, kde mala naposledy trvalý pobyt, pričom osobnú starostlivosť o ňu mal prevziať otec a sťažovateľke sa umožnilo realizovať právo stretávať sa s maloletou. Tým ale v skutočnosti došlo pre maloletú k nastoleniu úplne novej, opačnej situácie. Nie je teda možné súhlasiť s právnym záverom krajského súdu, že sa nariadením neodkladného opatrenia malo docieľiť obnovenie pôvodného stavu, z ktorého bola maloletá matkou vytrhnutá. Maloletá síce nebola súdnym rozhodnutím zverená do osobnej starostlivosti sťažovateľky, ale fakticky bola matka jej referenčnou osobou a zabezpečovala osobnú starostlivosť o ňu.

33. Existuje tu teda zjavný rozpor medzi tým, čím súd odôvodňuje nariadenie neodkladného opatrenia (obnovenie zaužívaných pomerov), a reálnym dopadom opatrenia na starostlivosť o maloletú (zverenie maloletej do faktickej osobnej starostlivosti otca, ktorý ju doteraz nevykonával), čo zakladá nedostatky z hľadiska odôvodnenia uznesenia krajského súdu.

34. Odovzdanie dieťaťa do osobnej starostlivosti druhého rodiča je opatrením faktickým, majúcim základ v procesnom práve (§ 367 ods. 1 CMP). O to viac je zvýraznená potreba náležitého odôvodnenia rozhodnutia o okamžitom, hoci aj dočasnom, odovzdaní dieťaťa do starostlivosti druhého rodiča. Najčastejším legitímnym dôvodom na takýto zásah je existencia ujmy hroziacej maloletemu dieťaťu, ktorú ale nebolo možné z odôvodnenia napadnutého uznesenia dostatočne identifikovať. Ak by táto hrozba spočívala v nerealizovaní práva styku maloletej s otcom, existuje možnosť riešiť úpravu styku otca s maloletou iným modelom, napr. ako bolo pôvodne navrhnuté zapojením matky do realizácie práva styku preberaním dieťaťa v mieste bydliska otca a vytvorením dlhších časových blokov na realizovanie práva styku. Prípadné marenie práva styku je potrebné riešiť v prvom rade s rodičmi maloletej aj formou poradenského procesu, čo sa podľa vedomostí ústavného súdu v súčasnosti aj realizuje.

35. Pokiaľ mali všeobecné sudy na zreteli obnovenie pôvodného stavu v zmysle obnovenia bydliska maloletej v meste [REDAKOVANÉ], ústavný súd uvádza, že vzhľadom na vek maloletej (3 roky) je potrebné prisvedčiť tvrdeniu sťažovateľky, že pre maloletú je podstatnejšia osoba, ktorá sa o ňu pravidelne stará (referenčná osoba), ako mesto, kde sa osobná starostlivosť vykonáva.

36. Vzhľadom na uvedené považuje ústavný súd napadnuté uznesenie krajského súdu za vnútorne rozporné, jeho vydaním sa nesledoval legitímny záujem na stabilizácii výchovného prostredia maloletej so zreteľom na jej najlepší záujem, ale vytvorila sa ďalšia, pre maloletú nová situácia bez náležitého zdôvodnenia. Faktická zodpovednosť za osobnú starostlivosť o maloletú sa preniesla neodkladným opatrením zo sťažovateľky na otca maloletej bez toho, aby sa vykonaním riadneho dokazovania zhodnotil dopad tejto zmeny na maloletú, argumentujúc zachovaním pôvodných rodinných väzieb za súčasného narušenia základnej väzby dieťa – matka bez relevantného zdôvodnenia tohto zásahu.

37. Po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie nastala dôležitá okolnosť, ktorá má vplyv na konečné rozhodnutie ústavného súdu. Ústavný súd zistil, že právne pomery rodičov a maloletej boli nanovo upravené uznesením okresného súdu č. k. 37 P 54/2020-721 zo 4. februára 2021, ktorý zrušil neodkladné patrenie nariadené uznesením okresného súdu č. k. 37 P 54/2020-188 z 24. septembra 2020 v spojení s napadnutým uznesením krajského súdu a upravil styk otca s maloletou spôsobom v ňom uvedeným. Uznesenie okresného súdu bolo potvrdené uznesením krajského súdu č. k. 12 CoP 8/2021-775 z 18. marca 2021.

38. Ústavný súd konštatuje, že za danej procesnej situácie sa námietka porušenia základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie napadnutým uznesením krajského súdu posunula do výlučne akademickej roviny. V takýchto prípadoch sa teória i prax ústavných súdov vyhranene prikláňajú k odmietnutiu v takejto veci rozhodovať (pozri napr. IV. ÚS 242/08, III. ÚS 875/2016, ako aj uznesenie Ústavného súdu Českej republiky č. k. IV. ÚS 122/99 z 8. septembra 1999 publikované v Sbírcе nálezů a usnesení Ústavního soudu, zväzok č. 15, uznesenie č. 56, s. 315 a nasl.), pretože chýba možnosť bezprostredného a trvajúceho zásahu, ktorý by mohol mať vplyv na pozíciu sťažovateľa. Ak je totiž sťažovateľom namietaný zásah do jeho ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou garantovaných práv alebo slobôd, potom musí byť tento zásah výrokom meritórneho rozhodnutia ústavného súdu odstrániteľný. V danom prípade táto podmienka splnená nie je, keďže napadnuté uznesenie krajského súdu bolo zrušené.

39. V okolnostiach daného prípadu by tak eventuálne vyhovie ústavnej sťažnosti sťažovateľky nemalo vo vzťahu k napadnutému uzneseniu okresnej prokuratúry žiadnu právnu relevanciu. Vzniknutá situácia je v teórii a praxi ústavného súdnictva označovaná výrazom „mootness“ (pozri BARRON, J., DIENES, C. *Constitutional Law*. 4. vydanie. St. Paul, 1995, s. 83 – 85.), t. j. stav, keď už spor skončil alebo bol vyriešený inak a so zreteľom na princíp minimalizácie zásahov do prebiehajúcich konaní a hospodárnosť konania už nemá ďalší zmysel v konaní v danej veci pokračovať.

40. Potenciálne porušenie základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie bolo fakticky v tomto prípade napravené ešte pred samotným rozhodnutím ústavného súdu. Ústavný súd je preto toho názoru, že vyslovenie porušenia základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozhodnutím, ktoré už bolo v čase rozhodovania ústavného súdu zrušené, by bolo zbytočné, a preto v konečnom dôsledku ústavnej sťažnosti sťažovateľky nevyhovelo (výrok nálezu).

41. Nad rámec uvedeného ústavný súd vyjadruje porozumenie snahe všeobecných súdov vyriešiť neoprávnenú zmenu bydliska maloletej zo strany sťažovateľky a rozhodnutie sťažovateľky hodnotí

ako neadekvátne, avšak prostriedok, akým sa všeobecné sudy rozhodli uvedený problém riešiť, sa javí ako neproporcionálny a výrazne zasahujúci práve maloleté dieťa, najmä s ohľadom na jeho vek. Eskalujúce napätie a konflikty medzi rodičmi nemožno riešiť presúvaním dieťaťa, ktoré práve dosiahlo tri roky veku a potrebuje stabilné prostredie, pričom je evidentné, že rodičia majú záujem o výchovu dieťaťa, ale nie o spoločnú výchovu dieťaťa. Ak je problematické správanie medzi rodičmi navzájom, pričom nie je preukázané, že rodič nedokáže zabezpečiť starostlivosť o dieťa, je potrebné viesť ich k vzájomnému rešpektovaniu sa prostriedkami, ktoré zasahujú v čo najväčšej miere práve ich, pričom vplyv na maloleté deti nemožno eliminovať, ale je potrebné ho minimalizovať. Maloleté dieťa nemôže byť objektom na vynucovanie si správania rodičov.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. mája 2021

Libor DUEĽA
predseda senátu